

WALVISFOSSIELEN IN TWENTE

door

A. BUTER

De vondsten van fossielen zetten de mensen aan het denken en verzamelen. In Twente en de Achterhoek van Gelderland was daar aanleiding toe, immers bij het graven van leem voor de steenbakkerij kwamen grote beenstukken voor de dag, zoveel, dat iedere liefhebber er zijn hart aan kon ophalen.

Speciaal de miocene lagen bevatten ze, dus zijn deze fossielen, bijna steeds wervels van walvissen, meer dan tien miljoen jaren oud.

De kasten vol wervels in het Enschedesche natuurhistorische Museum overtuigen ons van de gewone walvisstrandings aan de miocene kust.

Tien milloen jaar geleden, ruw geschat, liep de kust van de Noordzee ongeveer langs de lijn Almelo—Winterswijk, en zo vormde Oost-Twente de afsluiting van een diepe baai, die altijd een gunstige factor is voor het stranden van walvissen. Niet alleen dat de zeestromingen dode dieren op de kust spoelen, maar ook zijn ze vaak oorzaak, dat levende walvissen, die de uitweg naar open zee niet weer kunnen terug vinden, op het strand raken.

Als zoogdieren ademen de walvissen door longen, maar toch kunnen zij op het land niet leven. Hun hele lichaamsbouw is ingesteld op het leven in zee; hun soortelijk gewicht is ongeveer gelijk aan dat van water. Zo komt het, dat door zijn eigen gewicht de organen van een gestrande walvis ingedrukt worden en het dier, dat zich buiten zijn element trouwens toch niet verplaatsen kan, spoedig sterft. Aldus is het ook de 42 potvissen vergaan, van welke ons de strandingsdata bekend zijn.

In de plm. 10 km. brede strook tussen Almelo en Winterswijk en zuidelijker, over de grens tot Bocholt, vinden we vele fossielen. Karrevrachten vol beenderen zijn o.a. uit de leemgroeven bij Groenloo gehaald. Veel materiaal is verloren gegaan, sedert in 1778 bij het graven der Twickelervaart de eerste als walvisbotten herkende fossielen aan het licht kwamen. Bijna een eeuw later vestigde Staring in zijn „Bodem van Nederland” de aandacht op deze vondsten, maar het duurde tot 1924, eer ze wetenschappelijk bewerkt werden. De heer A. B. v. Deirse uit Rotterdam (een neef van onze Twentse van Deirse) begon toen zijn studie, die in 1931 bekroond werd met het proefschrift „De fossiele en recente cetacea van Nederland.”

Twaalfhonderd walvisfossielen, voor het grootste deel door Twentse en Achterhoekse amateurs verzameld, werden o.m. voor dit boek bestudeerd. Wel een bewijs, dat ook de Twentse bodem een rijk terrein is voor „walvisjacht.”